

Opgave Waterveiligheid

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Organisatie:	Opgave Waterveiligheid

Waar zijn we van

We beschermen Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier tegen hoogwater. Dit doen we door ervoor te zorgen dat onze primaire waterkeringen (zee- en IJsselmeerdijken) ons beschermen tegen overstromingen. We houden rekening met overstromingsrisico's en klimaatverandering. Dit is onderdeel van onze wettelijke zorgplicht.

Daarnaast zorgen we dat de keringen langs onze boezemsystemen en beken in goede staat zijn. Zo zijn keringen bestand tegen tijdelijk hogere waterstanden en droogte. We beschermen hierdoor het landelijk gebied, de steden en dorpen tegen wateroverlast en zorgen ervoor dat het water in onder andere de Friese boezem op peil blijft.

We beheren en onderhouden circa 200 kilometer aan zeedijken op het vasteland langs IJsselmeer en Waddenzee, en op Ameland, Terschelling en Schiermonnikoog. En we beheren meer dan 3.200 kilometer aan regionale waterkeringen langs de Friese boezem en ruim 700 km overige of lokale waterkeringen.

In een cyclus toetsen we of onze waterkeringen nog sterk en hoog zijn. Daar waar onze waterkeringen niet voldoen aan de veiligheidseisen, programmeren we deze voor versterking. We kijken hierbij niet alleen naar de zeedijk of polderdijk, maar ook naar het landschap, de flora en fauna, en belangen van onder meer landbouw en leefbaarheid. Daar waar onze dijken onderdeel uitmaken van de publieke ruimte denken we mee met maatschappelijke initiatieven.

Sustainable developments goals

Deze opgave draagt bij aan de volgende sustainable developments goals (SDG's):

Zie voor meer informatie de paragraaf "Duurzaamheid en SDG's".

Trends en ontwikkelingen

Specifiek voor de dijkversterkingen geldt dat in het nieuwe regeerakkoord is opgenomen dat het HWBP een herijking vraagt. Om Nederland te beschermen tegen overstromingen is namelijk flink meer geld nodig van zowel het Rijk als de waterschappen. Dat komt door een toegenomen aantal kilometers dijk, maar ook doordat de kostprijs stijgt. De strategie van de Unie van Waterschappen is om de bijdrage van de waterschappen in het HWBP zeker te stellen, om zo het Rijk te bewegen ook het aandeel van 50% te blijven leveren. Voordat er nieuwe financiële afspraken worden gemaakt, kijkt het Rijk naar het aanscherpen van de scope en het verkleinen van de bandbreedtes in de ramingen.

Prestatie indicatoren

Beleidsproduct	Prestatie indicator	Doelstelling vastgesteld beleid	Meetwaarde 2025
Beheren en onderhouden	Afgeven van het Memo Klaar voor 't Stormseizoen voor de zeedijken.	De dijken en waterkeringen verkeren in goede staat, als onderdeel van onze zorgplicht.	0 of 1

Wat willen we bereiken?

De dijken en keringen verkeren in goede staat

We hebben de wettelijke plicht om goed voor onze keringen te zorgen. Dat moeten we systematisch en navolgbaar doen. Dat willen we zelf, en worden hierop getoetst door de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Rijk voor de primaire keringen en door de provincies Fryslân en Groningen voor de regionale keringen.

Het stormseizoen wordt gezien als de periode waarin hoogwater kan voorkomen en is vastgesteld tussen 1 oktober en 1 april. Het stormseizoen valt min-of-meer samen met de kans op hoog water in de boezem of extreme regenval. Het is van belang dat we klaar zijn voor dit hoge water. En ook dat we dit als organisatie goed voor elkaar hebben.

Binnen Nederland zijn afspraken gemaakt over de optimale verdeling van watertaken. Zo is in het bestuursakkoord Water uit 2011 afgesproken dat primaire keringen in beheer komen bij die partij die het achterliggende gebied beschermt. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland van Rijkswaterstaat aan ons.

Wat gaan we daar voor doen?

Memo 'Klaar voor stormseizoen'

De memo 'klaar voor het stormseizoen' informeert het bestuur of de primaire keringen veilig zijn voor het stormseizoen en of de organisatie goed toegerust is om hoog water het hoofd te bieden. Deze memo is het sluitstuk van: het beheer van de dijk, het onderhoud, het testen van sluitingsprotocollen, de actualisatie van hoogwaterplannen en de calamiteitenoefeningen. Het onderhoud aan de dijk is onderverdeeld in de volgende categorieën: instandhouding grasmat, afvoeren vloedmerk, onderhoud verharde glooiingen, onderhoud dijkmeubilair, onderhoud van de dijkvaarten en beschoeiingen en wegen/opritten.

De memo 'klaar voor het stormseizoen' is daarmee de uitkomst van veel regulier werk dat vaak achter de schermen plaatsvindt. Elk jaar in oktober, bij het ingaan van het stormseizoen stellen we de memo op.

De cyclus voor het beheer en onderhoud van regionale en lokale keringen volgt ongeveer hetzelfde principe; maar minder expliciet en minder formeel. De schadebeelden uit de jaarlijkse inspectie en het daaruit voorkomende gewone onderhoud worden ook hier voor 1 oktober hersteld. Het buitengewoon onderhoud gaat gedurende de periode van 1 oktober tot 1 april door waar dat mogelijk is.

Rapportage zorgplicht

Veel van het werk in de jaarlijkse cyclus vindt achter de schermen plaats. Als waterschap hebben we de wettelijke verplichting om goed te zorgen voor onze dijken, zodat ze voldoen aan de veiligheidseisen. De Inspectie Leefomgeving en Transport toetst ons hierop.

Voor deze zogenaamde zorgplicht gebruiken we een uitgebreide checklist waarmee we aantonen dat we als organisatie aan kunnen tonen dat we alle facetten van de zorg goed hebben georganiseerd en belegd; dat we dit consequent en vakkundig doen. De resultaten worden in een dashboard weergegeven. Hieruit volgen ontwikkelpunten voor de organisatie. De rapportage zorgplicht wordt in 2025 toegevoegd aan de memo 'Klaar voor het Stormseizoen'.

Overdragen zandige keringen

In 2025 zal de definitieve overdrachtsovereenkomst voor de zandige keringen worden uitgewerkt. Dit voorstel voor overdracht zal worden voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Voor ons waterschap gaat het om de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland. De kaders van het bestuursakkoord Water brengen met zich mee dat het we niet alle kosten vergoed krijgen. We brengen daarom het areaal en de staat van onderhoud nauwgezet in kaart en zetten in op de best mogelijke voorwaarden en condities voor het overnemen.

Bestrijden exoten

We bestrijden de plaagsoorten die door hun graafgedrag schade aan onze dijken en keringen veroorzaken. Hierin geven we prioriteit aan de gebieden en dieren met de hoogste risico's en grootste impact;

- We bestrijden de muskus- en beverratten conform de landelijke afspraak 'Terugdringen tot de landgrens 2034'. Voor Fryslân is dat het halen en continueren van een nul-populatie.
- We stellen samen met de provincie een beverbeheerplan met werkprotocol vast en starten met bevermonitoring in Fryslân.
- We bereiden ons voor om de eerste maatregelen tegen overlast en schade van bevers en dassen te nemen wanneer dit noodzakelijk is.
- We komen met een bestrijdingsplan voor de invasieve Amerikaanse rivierkreeft, waarbij we experimenteren om effectieve methodes en strategieën te vinden.

Wat willen we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid van onze dijken en keringen uitgevoerd

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht hebben in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen. Als beheerder beoordelen we daarom of onze primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar voeren we opnieuw een beoordeling uit. Dit doen we op basis van de rekenmodellen die landelijk door het Rijk worden gemaakt. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035.

In 2024 hebben we de derde beoordelingsronde voor de regionale keringen afgerond. Dit is een verplichting vanuit de provinciale waterverordening om elke zes jaar een beoordeling uit te voeren van hoogte en stabiliteit van de regionale keringen. De nieuwe opgave heeft een relatie met de ontwikkeling van nieuwe beleid, waaronder het nieuwe boezemplan en de bergingscapaciteit. Ook is het huidige programma nog in volle uitvoering. Daarom beperken we het maken van nieuwe plannen tot alleen urgente locaties en plekken waar we makkelijk en praktische zaken kunnen oplossen. In 2026 komen we dan met een vervolgaanpak voor de regionale keringen.

Wat gaan we daar voor doen?

Rapporteren over de uitvoering van de beoordeling primaire keringen

De beoordeling van de primaire waterkeringen (dijken, duinen en sluizen) voeren we conform de bestuurlijk in 2024 vastgelegde planning uit. De verschillende dijktrajecten zijn verdeeld over de looptijd van deze beoordeling (2023-2035). In 2025 voeren we de berekeningen voor het dijktraject tussen Stavoren en de Afsluitdijk uit. Dit leidt in 2026 tot besluitvorming in het dagelijks bestuur.

Wat willen we bereiken?

Versterken van onze zeedijken en boezemkeringen

In 2050 moeten alle primaire keringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP). In heel Nederland hebben we circa 3.500 kilometer aan dijken en circa 500 sluizen en gemalen. In ons beheergebied hebben we ongeveer 183 kilometer aan primaire keringen. De totale landelijke opgaven bedraagt circa 2.000 km. Onze opgave volgens de programmering 2026 - 2037 is nu ongeveer 63 kilometer.

Met het herstelprogramma regionale waterkeringen zorgen we dat deze voldoen aan de door de provincie gestelde norm. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Het huidige herstelprogramma is gebaseerd op de in 2014 en 2016 uitgevoerde tweede beoordeling van hoogte en stabiliteit. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 124 kilometer tot en met 2027. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen (zoals natuur en recreatie).

Wat gaan we daar voor doen?

Voortgang programma dijkversterkingen

In lijn met onze eigen ambities en die van het HWBP organiseren wij onze dijkversterkingen programmatisch, integraal en gebiedsgericht. In nauwe samenwerking met onze gebiedspartners en zoveel mogelijk optredend als één overheid, werken we gedegen en gedragen ontwerpen uit. Hierin worden opgaven en andere initiatieven in het gebied zoveel mogelijk meegenomen. Ook werken we aan innovaties die ons helpen zaken slimmer en doelmatiger uit te voeren.

We maken ons hierbij hard voor:

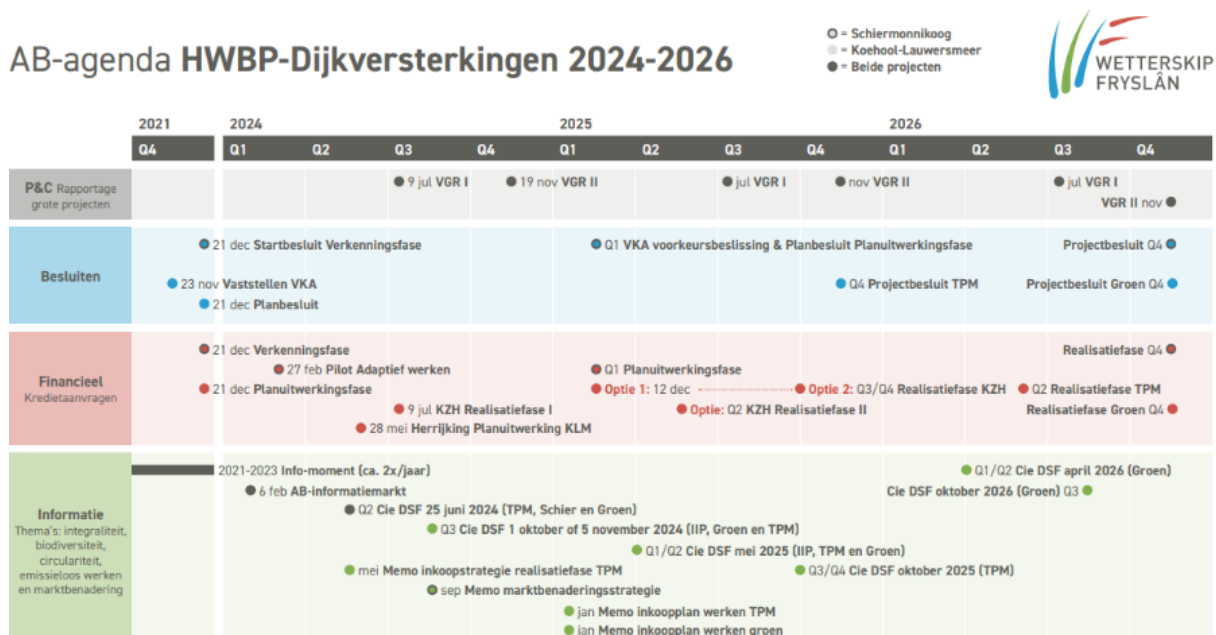
- programmasturing op basis van tempo, haalbaarheid, efficiëntie, flexibiliteit en doeltreffendheid
- een beheerste en zakelijke aanpak om zo risico's te verkleinen
- het versterken van de samenwerking met onze partners en het samen optrekken om meerdere maatschappelijke opgaven te realiseren
- het aanboren van aanvullende, externe financieringsbronnen
- relevante innovaties, creatieve en ook duurzame en circulaire oplossingen

Maatschappelijk en bestuurlijk zijn de volgende thema's van groot belang:

- integraliteit en gebiedsgerichtheid
- biodiversiteit
- circulariteit en emissieloos werken

In de rapportage Grote Projecten 2025 wordt via het dijkversterkingsprogramma verslag gedaan van de voortgang en resultaten van deze thematiek. Daarbij zal worden aangegeven hoe deze concreet wordt in de verschillende dijkversterkingsprojecten.

De dijkversterkingsprojecten zijn langjarige projecten die gefaseerd wordt aangepakt. De onderstaande kalender geeft voor de komende jaren inzicht in de besluitvormingsmomenten rond de dijkversterkingen.

Integraal inrichtingsplan

Met het project Integraal Inrichtingsplan wordt er door de 1Dyk partners gezamenlijk gewerkt aan een gedragen ruimtelijk plan, waarin concrete opgaven en initiatieven vanuit het gebied zoveel mogelijk zijn verwerkt. In het eerste kwartaal van 2025 wordt het Integraal Inrichtingsplan opgeleverd.

Planuitwerking en realisatie Koehool - Zwarte Haan

Voor het project Koehool-Zwarte Haan is een deel van de versterkingswerkzaamheden medio 2024 uitgevoerd. Na het stormseizoen, wordt in 2025 het resterende deel uitgevoerd.

In het stormseizoen vindt monitoring plaats, om te beoordelen of aanvullende versterkingsmaatregelen aan de dijk nodig zijn. Als dit nodig blijkt, start in het tweede kwartaal van 2025 realisatiefase II. Mochten de in 2024 uitgevoerde maatregelen voldoende blijken, dan ronden we eind 2024 zowel de planuitwerking als de realisatiefase voor dit deelproject af.

Planuitwerking Wierum-Paesens-Moddergat

Het voorkeursalternatief voor het dijktraject tussen Wierum en Paesens-Moddergat werken we verder uit tot een ontwerp, ter voorbereiding op de realisatiefase. Eind 2025 ronden we de planuitwerkingsfase af, zodat in het voorjaar van 2026 het plan van aanpak kan worden vastgesteld en dat het bijbehorend krediet kan worden verstrekt door het algemeen bestuur. Met beide besluiten start de realisatiefase.

Planuitwerking Groen (Zwarte Haan - Wierum)

2025 en een deel van 2026 is nodig om het ontwerp voor de 'Groene Dijk' verder uit te werken, te detailleren en klaar te maken voor de realisatiefase. Het Integrale Inrichtingsplan, waarin de gezamenlijke opgaven zijn vertaald, vormt belangrijke input voor de uitwerking van dit project. Een consistent en deugdelijk inrichtingsplan vergroot de kansen op het vergund krijgen van het project.

Voorkeursoplossing dijk- en duinversterking Schiermonnikoog

De verkenningsfase van de duin- en dijkversterking Schiermonnikoog wordt begin 2025 afgerond met een voorkeursbeslissing. De planuitwerkingsfase wordt vervolgens opgestart met een kredietaanvraag richting algemeen bestuur en een subsidieaanvraag aan het HWBP. In 2025 wordt tevens een aannemer gecontracteerd om in een bouwteamconstructie toe te werken naar een goed uitvoerbaar en vergunbaar ontwerp voor de realisatiefase.

Voorverkenning versterking Harlingen

Voor de kering door Harlingen voeren we een voorverkenning uit om de scope van de veiligheidsopgave beter te kunnen bepalen.

De kering is vervlochten met andere ruimtelijke functies van de stad. Parallel is daarom gestart met het opstellen van een ruimtelijk plan voor de havenzone van Harlingen. Een andere relatie ligt in de vraag of er een extra zee-gemaal nodig is bij Harlingen. Deze vraag wordt in het Boezemplan beantwoord.

Onze voorverkenning moet op basis van dit Integraal Ruimtelijke Ontwerp inzicht geven in:

- de samenhang van de verschillende opgaven
- de mogelijke koppelkansen voor de dijkversterking
- een antwoord op de behoefte aan een nieuw zeegemaal
- de best passende samenwerkingsvorm tijdens de verkenningsfase HWBP.

We verbeteren 30 kilometer aan regionale keringen

Met het Herstelprogramma Regionale Keringen zorgen we dat de regionale waterkeringen weer voldoen aan de gestelde norm. Dat is nodig want waterkeringen zakken in de loop van de tijd. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 124 kilometer tot het einde van 2027.

Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen, zoals natuur en recreatie.

Kilometers					
Totaal	Gerealiseerd	2024	2025	2026	2027
1.335	1.211	35	30	30	29

Elk jaar rapporteren we over de voortgang aan ons bestuur en aan de toezichthoudende organisaties (de provincies Groningen en Fryslân)

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en de lasten voor de opgave Waterveiligheid opgenomen. Deze zijn per beleidsproduct weergegeven, waarbij de indeling naar beleidsproduct gelijk is aan de landelijke standaard indeling voor waterschappen.

bedragen x € 1.000

Opgave Waterveiligheid	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Baten						
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-0	-0	-0	-0	-0	-0
Aanleg en onderhoud waterkeringen	375	376	376	376	376	376
Beheersinstrumenten waterkeringen	1	1.706	1.706	1.706	1.706	1.706
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	-0	-0	-0	-0	-0	-0
Totaal Baten	377	2.083	2.083	2.083	2.083	2.083
Lasten						
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-1.233	-1.466	-1.037	-1.061	-1.083	-1.089
Aanleg en onderhoud waterkeringen	-29.908	-30.671	-31.087	-32.247	-34.079	-33.595
Beheersinstrumenten waterkeringen	-1.382	-2.956	-3.041	-3.127	-3.216	-3.289
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-30	-16	-16	-16	-17	-17
Eigen plannen	-187	-400	-214	-167	-169	-169
Totaal Lasten	-32.741	-35.509	-35.394	-36.617	-38.564	-38.159
Totaal opgave	-32.364	-33.426	-33.311	-34.535	-36.481	-36.076
Mutaties reserves						
Onttrekkingen						
Stortingen						
Totaal mutaties reserves						
Netto lasten opgave						

Toelichting op Wat mag het kosten?

Begroting 2025 in vergelijking met 2024

Anders dan voorgaande jaren worden de baten en lasten van begroting 2025 - 2029 afzonderlijk gepresenteerd. Dit was in de begroting 2024 nog niet het geval. Dat zorgt bij een aantal beleidsproducten voor een scheve vergelijking omdat de baten in 2024 gesaldeerd zijn met de lasten. Deze worden niet afzonderlijk toegelicht.

Significante afwijkingen

Naast de reguliere budgettoename ten gevolge van de loon- en prijsindexaties worden hieronder de significante afwijkingen per beleidsproducten weergegeven:

Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens

Het budget neemt in 2024 en 2025 toe met € 450.000. Bij de kaderbrief 2024-2028 en de begroting 2024 zijn incidenteel middelen toegekend om de inventarisatie van de areaaluitbreiding mogelijk te maken. Dit naar aanleiding van de bestuurlijke afspraken uit het voorjaar 2023 aangaande de toedeling van de beheertaak van oeverconstructies langs de vaarwegen. Vanwege deze incidentele toename neemt het totale budget voor de jaren 2026-2029 af ten opzichte van 2025.

Eigen plannen

Het budget neemt in 2025 toe met € 200.000 ten opzichte van 2024. Deze incidentele middelen zijn bedoeld voor de inspanningen die nodig zijn om tijdig de verplichte toetsing voor onze primaire keringen af te kunnen ronden. Als gevolg van de toekenning van het incidentele budget in 2025, daalt meerjarig het budget.

Investerings 2025 -2029

Investerings

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	2025	2026	2027	2028	2029
HWBP Solidariteitsbijdrage	A	5.600	5.200	5.600	6.300	6.800
HWBP Dijk en Duin Schiermonnikoog	B	500	5.000			
HWBP Zurich-Koehool, traject Harlingen	B	300	1.100		7.000	
HWBP Zurich-Koehool	B					1.000
HWBP KLM Koehool Zwarte haan, fase 2 uv	B		10.000			
HWBP KLM TPM uv	B		12.765			
HWBP KLM groen	B			10.000		
Groot onderhoud primaire keringen	A			552	550	1.930
Programma verbeterwerken regionale ker.	A	8.299	8.299	8.299	8.299	8.299
Extra krediet regionale keringen n.a.v. VP2	A	950	950	950	950	950
Totaal		15.649	43.314	25.401	23.099	18.979

A = voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting 2025

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

